

FORWARD

SUSUMO:

E shey he 2011, Bemat yong Bedu se Vwel Nijiriya de ba yong redu “De ha nong kawe Mwat Nijiriya reto se nebwehe- rang hà yi de fwom se gwom vel vit ε yom hak.

Pyen de ya tε ba yong redu mo ha wana he:

- De be tok ba yila kaye ryere e ji ki na se gwom vel.
- De be tok ba si ki de fwom gōnati bwehereng vit ε lere.
- De bi raa be gwong dib a yong de ki na fwom se gwom vwel teng.
- De tok vok sak o na vok pye de sak o na vok pye de sak o e ji ne yey be mwat fwom gōnati.
- Chomo e rak ne ngon neves
- Ra fwom rwat na nerat vwel

Yogo re nuyel bemat.

Mwa pye rwat yemo de ba yong de ba musang e ji redu hemo, e tok nerat hak we vok de bemwak Nijiriya wet, se bat ok newesherak pyen di y ate ba yong du hemo nab a

gwong de bi raa yogo jama nebwehereng ha e ne de fwom na de fwom segwom vwel yogo yen ve de ba vok nedirik ra fwon di du mo.

Tok nerat kahe du he nusu Mesherek dip yen de ya si ji mo, na bi tok ra fwom naka, nu de a si ji du mo he sesem nebwehereng ha yi ne de fwom. Yogo du mo ha yong begwong di ha si tek bemat de ba vok ε vwo di bi dura nebwei e rap yen de ya si e ji mo. De bi tok nerat te re na nerat pyen de ba si simi na fwom de be tok se e du mo na gawey de bi se yogo rà fwom di du mo. A no arong de sele de bi nong wok na rà fwom di du mo.

Yogo nu di bak wo nong nebwei vok de bemat vwel yen a (NOA) na mang vwo wuna to de reto se gwong tok nebwehereng ha yen (R2K) na se se negwom yogo re nuyel demokirasi (DGDII) na vwana men, Wuna To be vwel belasara (EU), UK's De Fwom Ras be vwel e.s vwel Ingila, (UKAID) na De Fwom Ras ba vwel e si vwel kannada yen (CIDA) na Bemwat Wuna Jey (UNDP) Nebwei Yogo bemat Nijiriya yen a tok seng-seng wogo du hemo nap ye de ya si jimo. Yemo bag a doysa du mo vok ba-lem rwei o be vwel hemo ni tat (3) din a wuna hen de lem bemat joh (Yoruba) na lem bemwat Tah (Igbo) na lem be Tiri (Hausa). De gwere, ba yong di be doyo du mo vok e ba lem be hak e si vwel o. ba to jek du mo e basa de ha si begelek di бага gas vok na bemat pyek e ji se vwel o. Baga nusu de yong di be gwe nebwe vok de be-mat e begwon vemo:-

- Gwe bemat Nijiriya nebwei e rak pyen de ya se e du mo.
- Be gwe wong newesherak wok de bemat vwel hemo be gwong de bi raa yogo ra fwom na du mo de be jama mwa nebwehereng ha di yen bi si simi e ne de fwom de na si e ne de fwom ne selle.
- Yogo de be suga bemat fwom gonati na ne de fwom di be wong ne bwehereng ha sede remo de a si ji du mo de he simi ne de fwom numo din a si de fwom ne Selle (L.G.C)
- Yogo de be suga bemat fwom gonati na ne de fwom de ba hwata bama di nong nebwehereng ha vok de bemat de ba si simi yin a yen.
- De tok wogo ne de fwom gonati yen a nong ne bwehereng ha de ba si yin a yen ka ye jeng.
- De tok wogo de fwom nong nebwei vok de bemat NOA de a si e nuyel de fwom nong nebwei vok de bemat Nijiriya sede remo de a si ji segwom vwel hemo de ba nong En ne tɛy nong nebwei vok de bemat e ra tet kaye pye.

Yogo di be SE Weng e rap yen de ya si nuyel de fwom gwe nebwei vok de bemat vwel a ga yong ne tula be kos masa vok de be derakta be se vwel be rwei o na bemat nuyel ki de fwom de ba si se vwel hema mwa.

A no a rong, yen bemat be rwei o vemo be yong ne tula kos masa yogo masa bemat be rwei o be nong nebwei vok de bemat ete na si bak se vwel rwei o e vwel hemo. Yen

arong be lok yong ne tula se de nemo yogo fwom bemat nong nebwei wok de bemat vwel e ne de se vwel rwei o na ne de fwom vwel ne Selle o tanga bemat ra fwom sele de be nong nebwei vok de bemat.

Bak o he mba a wuna he de ne woro de ne si era tet ne de fwom, e begwong ra fwom na ne de wunato nemo de na masa ni jogo yogo re nuyel Bemat (ITD) tanga ne tula chomo yogo Tok Bemod (CDS).

Woda si dura feng ε vok de renuyel demokirasi na vvang o yogo gbong Selle de ba nong wot. De tok wogo kawé mwat vwel hemo de a si mwat rwat e tok ra fwom na jeng yemo de ba nong yogo gwe gab e ra yong se gwom demokirasi na vok bemat naka e si vwel hemo.

A jam de ka waha a tok pyen de ya de tēh de hwo Sangal naka.

Rà pyen de ya jam.

Jama tok pyen de ya se tēh.

Ma feng

Mike Omeri

Gbong Derehta, NOA

FREEDOM OF INFORMATION ACT, 2011

REDU 'RETO SE NEBWEHERENG HA HE 20011

EXPLANATORY MEMORANDUM

NEWESHEREK SAK O.

Du hemo a nong gwong sesem be bwok berang de ba tik na nebweherang neha washak vok de bemat vit de ne mbwang wet, tanga na a gyereb be bwok berang de ba tik na nebwehereng neha tyeng de simi bamat na gyereb bemat vemo de be ra fwom lere na gyereb mwat fwom yi tak reyom yogo a nong nebwei e rak nebwehereng neha nap ye yemo di ya si e rak ne de fwom vit e se reto wet, tanga begwong di woro yogo di weng e rakpye yemo mo.

FREEDOM OF INFORMATION ACT 2011,
REDU “RETO SE NEBWEHERENG HA’ HE 2011”

WORO BI BAK O.
ARRANGEMENT OF SECTIONS

BAK O.

1. Reto sesem bebwok berang di ba tik na nebwehereng neha.
2. Nebwei e rak ne de fwom gonati
3. Jama gwong yogo di bebwok berang di ba si tik.
4. Jeng yi ey kie kyen bwok rwang.
5. Sege ke jut bwok rwang wok de degu
6. Gwe jeng di se ye ke kyen bwok rwang o’
7. Kwan de ba kyen da nong gwong
8. Dyam
9. Tik pye ha na yong ye.
10. Lashe ke bwos e rak pye de ba tik.
11. Ba pat be vwel jey na fwom gwom.

12. Ba pat bemat fwom gwom na bemat ngyeget.
13. Masa bemwat fwom e tet reto se nebwehereng hà na ra fwom de du hemo naka.
14. Ba pat nebwei din a si e ra mwat fwom ji
15. Ba pat nebwei e rak mwat wu tat.
16. Ba pat nebwei e rak mwat hawk ke e rat et pyen de du a ye ey ye.
17. Pat bebwok-berang be kos ke ngyeget o.
18. Ne pyak
19. Kyen da nong nebwei e ra bebwok-berang de fwom gōnati
20. Ba to di du mo
21. Wok te kun gwong tyong
22. Sē nebwehereng neha e loh shot
23. Reto loh shot di he ro di nong nebwei.
24. Nong nu hà
25. Reto nong ne-bwei
26. Bebwok berang Nebwehereng de ba pat.
27. Gyeres bemark fwom gōnati
28. Nizap bebwok-berang
29. Nong ke Nara rifwot
30. Begwong gwe gab
31. Newesherek
32. Be kos.

REDU SƐ NEHA IE

(FREEDOM OF INFORMATION ACT 2011)

A BILL

REDU MO

FOR

YAGA

Ba yong redu mo di be sesem me bwok berang na ne bwehenrang ha vit de lashe jeng di bi tok nong bemat gwong sesem bwok berang na ne ha, na bi gereb bwok berang o na ne ha e rak fwom gwɔnati di bi se teng di simi bemat na gereb reto bemat fwom o, na a ti gereb mwat fwom yi rezot di hin tɛ di ye yogo a nong ne bwehereng ha nemo din a dura de fwom vit se reto wet, ano arong, da ti yong begwong di be ra'a di be di weng e rak pye yemo na pyen di ya sit eng Ruhup duk bedu se vwel Nijiriya dib a ye ei di he, di he kye du.

1. (1) Ba di berang ka ye pye di ya si e ji du ke redu vit ε ha hak wet, ka we mwat a vɔk reto di a sɛ kea jamo di be nong ε neha e tok se e jek ke e neng de fwom gwɔnati ke de fwom ke e chob de fwom de bat ok he.

(2) Mwa mwat di e jamo ne bwehereng ha e jek e neng redu hemo, a si gbing-gbing di a nong nebwei e rak te yei me di e jamo di a se ne bwehereng ha wet.

(3) Ka we mwat di a vok reto se ne bwehereng ha e neng redu hemo, a si tek di a te kun e Ioh shot yaga mwa ne de fwom gwonati di a ra fwom di redu hemo.

2. (1) Ka he de fwom gwonati a se tek di be tok be bwok berang dib a dura ne bwehereng to mong men nap yen yen a ra ke ne gyorok pyen dib a ra byei ye.

(2) Ka he de fwom gwonati he tok yen a yong gwong na a te bayis mwa e ra ne ha di na si e vwo me e gwong di gwa jam, yaga di bi nong gwong vok na bemat di be se ne bwehereng ha nemo.

(3) Ka he de fwom gwonati a si tek di bi dak ne bwehereng ha di na vei si de remo di a si e neng selle he (4) hemo di he simi:-

a. Nebwei e rat et gwong dib a yong na ne tyei din a si e de fwom o, e jimo di ne weherek yong fwom ka he bak ke lang o ke hagat de fwom o.

b. Ne zabo mwa

- (i) ne zab ne bwehereng ha dib a tik din a si e neng de fwom o e gwong-sessesem ne bwehereng ne ha wesherek yaga di nong reto vok di bemat di bi se jamo ne bwehereng ha e neng redu hemo, a rong.
- (ii) Be bwok berang di de fwom o di yen a jek di vwo e jeng ki di fwom ke di ba ga ra na yong ke tomong di de fwom o,
- c. Nebwei be bwok berang di ba vok ε vu du he tahal e ji mo nuwa di kwan di nu ha vei hining ke kwan di nu ha vei hining wet o na gwong ke pyen di ba jut e yerε era tet vu du mo,
- d. be bwok berang dib a wuna hen.
- (i) Pye ryero ye de fwom o,
- (ii) ne bwehereng ne ha dip yen de ya yi e ra ne zab o de fwom o di yen be ra me fwom di ne.
- (iii) ne zab-zab fwom tahal na vu be du nap yen de be yong ε e tere.
- (iv) nong ne ha fwom na berang fwom o na ne bare di de fwom ha yong ke ba yon hε.
- (v) nebwei e rak sey na moro dyam gwɔnati ke vvang dyam de fwom o.

(vi) neza na dyam de bemat fwomo bi seres na ni rwei men, na gasi dib a jut mwa be mat fwom o na mwat nuyel de fwom o;

(vii) Reza mwa mwat di du tahal dib a yong ϵ mwa e ra tomong de fwom ol

e. Ni diri:mo

(i) be gadin dib a vok ϵ be bwok berang be jamo jut fwom, jut jang, nong sele, be bwok berang pye, ke be bwok berang yong ϵ .

(ii) be bwok berang ha, berang bwehereng ha, na he gyeget, na be bwok berang bemat haha fwom bi sanga to me vemo de ba woro yaga ne de fwom o.

(iii) Mwa pyen de ya vok ne bwehereng ha e rat et mwa dyam di de fwom o di a se ke tanga yong de ba yong ϵ di de fwom o dib a rogos e te men na de fwom gwonati hak ke de fwom di ha si sangal to me.

f. Ne rwei na adires ka we mwat di a jam di bi jek ye gu bwokrwang wo jama ne bwehereng ha e neng redu hemo, tanga de fwom gwonati hak e neng redu selle he tok ro bemat da se ne bwehereng ha di ha si e neng byerang de fwom o wet.

(4). Ka he dem fwom gwonati a si gbing-gbing di a tok ne bwehereng ha di be si ha e tet o e bak hemo ba gas ve vok ga gwaha na bi yel e vwo bemat e be

gwong dib a yong ε. Hyot mwa di ne de bere neha se di be bwok berang bere neha, na bi kundung ha, na kundung zina na etinet tanga be duk de fwom o.

(5). Ka he de fwom gwōnati a si gbing-gbing di yen be yong be gwong na di ne bwehereng ha dib a si simi yaga di be dak e neng hemo e jeng-jeng se de ba se sege.

(6). Mwa mwat di a jam na a se ne bwehereng neha de redu hemo ha yi ei de he, mwat a vok reto na a te kun e duk shot yaga na a te kun e duk shot yaga na a te en tek ka he de fwom gwōnati he ra fwom dip yen di ya sin eng hemo.

(7) Ne de fwom gwōnati na wuna hen mwan ne de fwom e tok si ne chob de fwom e bak be-mat yong na ra fwom ke ruhup yong badu ke ne de shot na ne de fwom deti-detu na ni lang ne de fwom na ne de fwom gwōnati tanga mwa be kamfani na ne de fwom di redu ha nong en gwong, tanga be kamfani di gwōnati a vok ε vwo vemo dib a dal di ni rwei e ji mo na be kamfani bi sangal to men di be ra fwom did yam gwōnati di be ra bemat me fwom ke bi ra yen fwom hawk.

3. (1) Be bwok berang gwona se be bwok berang dib a tik ke ne bwehereng neha e neng redu hemo a si gbing-gbing di bi sit eng remo dib a ye ei e bak neng redu (1) hemo di ha nong.

(2) Yaga na bi se weng redu mo, mwa ka he ne bwehereng ha ke be bwok berang ne bwhereng di bi si simi e neng redu hemo dib a ga dak wet, mwa di nu bi tok pat yi gu kundung ti gis neha wu gwɔnati ke ne de fwom gwɔnati di be ra me fwom di we, be jut ve kwan tigus ne bwehereng neha dib a sin eng bayis gwɔnati ke de fwom gwɔnati.

(3) Bemat vit tok, ke bemat bwerek n idem di bi simi ne bwehereng ha, yaga ni vit tok men ke ne bwerek men ba tok jek bwok rwang simi ne bwei neha ke nemo di ba tik e jek be bwok berang wet si di remo di a sin eng (1) he bak wumo di a nong gwong, yen bi tok jek gu bwok rwang simi e vwo mwat hawk.

(4) Di mwat simi be bwok berang nebwei ha e tok hanta di mwat fwom gwɔnati ke de fwom gwɔnati hak dib a nong en reto ransal hen di nù, mwat fwom o e tok te ha mo e jek tyeng di hagat sellè he (1) neng he mo ha nong gwong ku a nara hawk vok di mwat di e si simi.

4. Gu bwok rwang simi ne bwehereng ha e neng redu hemo, de fwom gwɔnati dib a jek vok di ye se de remo di a si e (6) na (7) na (8) e neng redu hemo e ji ne polo neta'ama, di sey jek simi gwong e tok

From labija. a si rogos shey hinning. e Ioh yang vok de mwa mwat ke mwat nuyel gwɔnati hawk, ke de fwom gwɔnati wumo de redu hemoha si e ra ye de ba se ba lashe ka ye pye ne bwehereng ha de ba tik e kwan men na tɛ bayis men

ke ba simi de bi pat ε pye chak, de bi ba nong kawε mwat ke chop de fwom hak ke bemat ba simi de bi nong en.

(1) Ka he de fwom gwōnati e tok kyε be bwok berang simi ka he nebwehereng ha na a to nong nebwei e tok vei de borok e be gwong ki de fwom e be vwel jey ke gereb se vwel Nijiriya.

(2) Bi tok viri bak sεlε he (1) wet, bi tok ro dib wok rwang simi nebwehereng ha e jeng de ya vok fwom de nong nebwehereng ha mo he dal sel bemat e ra borok di ne-bwei o ni vei me.

12. (1) De fwom gwōnati e tok kyε simi di a nong ka he nebwei de na wuna hen:-

(a) Nebwehereng neha e de fwom gwōnati hak yogo de a ki de ne ngyeget ke vemo di de fwom gwōnati di he berang nit yang ke a tok Seng-Seng wo be raa redu na oda ke de fwom yong nekwon de bi wogo bi raa bedu mo na oda, ke tomong eji Ioh de fwom gwōnati hak se de nebwehereng ha mo he tok:

(i) he vey de re bama e de ngyeget ke e tok vey de re bama e ji tomong de fwom hak na raa bedu na oda ke bak yong nekwon e tok ra.

(ii) Vey de re bama de ki di shot ke ne ngyeget de fwom gwōnati ha ra.

(iii) ro de bi wok sisung mwat hawk yogo ne-rat ke ba tok ro di ye a se heart e jeng ra shot.

(iv) Ke be tok ro de nebwei e ra tet de hà hak he mo de ha vok retin wet,

(v) Ke be tok tɛ sangal mwat da to me de bak he 15 he redu hemo ha nong ɛ gwong, he tok si tek de simi bemwat ha dal e gwong sɛ nebwehereng ha mo wet, dul nebwei he tok ra fwom na he wet.

(vi) e tok ro de ki di ngyeget rwei o e ran en, ke.

(b) (1) Nong nebwei de he lok vei de ligis e ra dul defwom ne ngyeket o.

(2) De viri be cak de ya se neng redu hemo wet, be lok da kiyen simi nong nebwei wet, de simi bemat di be sɛ nebwei ha dal de ne ligis hak de nwbwei ne vei me.

(3) De fwom gɔnati he tok kiye de a sey bwok rwang jama nebwehereng ha di be wokos, e tok nong gwong de be ran en hak.

(4) E ra tet to he bak (1) (a) tin ha: yogo nong gwong yaga ngyeget ha si dura na ngyeget de:

(a) Ha wuna he na ra fwom ke a si tek ka he du ke ne ngon be ra me fwom.

(b) Ba nong gwong ke yogo shila fwom de ka he redu ke ne ngon.

13. Ka we gōnati ke de fwom gōnati a si gbing-gbing de a tok nong pye de ya jam yogo masa bemat fwom e ra tet 'reto bemat be sesem ne-bwehereng ha ke be bwok berang de ba si e tik' e vwo gōnati, ke ne de fwom gōnati, sede remo de redu hemo ha nong yogo se weng de ra fwom di du hemo.

14. (1) E ra to bak seleh he (2) a si gbing-gbiye sng gwonati a kiye sey ni dirig nong nemo di na si vok ne wesherek ne ha lere mwat fwom ke bere neha nemo de ba she ne e neng hemo de ha wuna der

- a) Be bwole be rang di na ne-ha, e jam na bejut ne de ne rwei vok de be mwat roh, kede sal loh, ke nei duk basa ke bwang bemwat vemo de ba se sesen me ne tah, be duk behal kke, se tok ke fwom voh, ke bak ryes ke te ba-yis ke ras ke fwom da to ke e bak gwonati.
- b) Ne wesherk ne hah di na turah ne sal lereh be mwat fwom kke vemo de ba tesehen ke vemode kassa hen, ke kaweh bak fwom ke mwat jama ne rwei o
- c) Bwing-bwing na be turah bere neha pye yemo di ya mang na sangal lereh mwat jamo fwom ke mwat jek neza ke mwat jamo bwok rwang yi kaweh bak gwonati ke ni de fwom gwonati di wa se re yel ke ba nong en ni tyei fwom ke jek tomong ke nong glasis ke nong tabak;

- d) Ne weshereh ha de ba simi ye kwong mwat wok wumo de e talsa dyam fwel yaga di be masa ke seryes kaye dyan fwel ye di ya si redu gbing-gbing he famo ne weshereh ha wet, ko
- e) Ne bere neeha nemo di ne durah be mwat vemo di ba durah si sung ke kun ke yen a nong ne wesherek ha vok na be mwat nyagat ke be mwat fwom gwom ke vok e be mwak nyaget ne fwom ke ka we mwat nen.
 - 1. E bak fwom gwonati yen tok non ka he ha de ha wuna na ni wesherek lereh sangal mwat die:
 - a) Mwat won a vok ne ha de e si somo na be durah he bwei ke
 - b) Ne bwei ha mo ha waram he e ji be mwat
 - 2. Mwa kwan de ba misang dib a durah ne wesherk(nebwei) e neg hemo, a si tek sime tanga be mwat be ra me fwom, a tu si e be mwat cyei di be nong nebwei ha, ha dal genes lereh he e rak mwah womo de a tok he, de fwom gwonati nemo de be simi hen di be nnong nebwei o a sib wing-bwing di a nong nemo di ha si e jek bak wo 14 (2) e ji redu hemo.

15. 1. E bak gwonati e tok kye nong nebwei se de remo di a si e;

- a) Bere neha e lereh ke rasel pye de ha wona he di nebwei dyan dib a se e voh mwat hawk ke e ni de rasel pye tanga biyei ye lereh ke ne wesherek ni ha nemo din a vok ne nwei ke ni tei neme din a sib wing-bwing di be durah nebwei ne wwet, ke durah ne bwei bere-nena ji lereh ke durah bweherang reza he mwod de he simi mwat wu tat ka sede vit de pyejak de yasi e ki bak ki sele kyemo, di be yeme di ye dul mwat womo ke ne de rasel di e jamo ne bwei ha.

b) Kwon de be durah nebwei ha e jam de he vwei na gwong yong ke bi gwong torong de mwat wo tat, ke

(c) Nara gwong jama fwom hawk ke sele ke gwong yong de gwa durah nebwei ba nong he roh di be sey ke a sele mwat hawk.

(2.) E bak gwonati he si haka be berang hagat he (1) wet, yen e tok nong ne-bwei: ha e hagat hak, e be bwak rwang de ba vok pyolo ke mara se fwel sangal de bak gwonati a di ara, ke a kana ra e rat oh me

(3) Ke e bak gwonati di a nong nebwei ha ke nebwei ha e bak hawk di ha wuna he de mara pye cak ke ne se fwel sangal e jang jining e tok nong ne-bwei ha ke bak me hawk, de mwat simi nebwei ha e jek e ra tet gwong de bar a dib a ra mara moh.

(4) Bak gwonati yen be vok reto di be nong nebwei ha e ra pyen de ba nusang ye e neng hagat sele he (1) he hagat hemo di ha nong nebwei ha e vok selle vok de be mwat e ra toh ne tyiyang be mwat tanga dul ne kyeng be mwat ke gyerep se fwel sangal, ano arong de cuwei nong ne bwei ha yi di bemwat he dal di ne hake, ano-arong ke he vwey di ne bwerwek ke te nu e tet fwom ke torong dib a yong e tanga mwat wo tat wet.

16. E Bak gwonati e lok kye de be gwong di be se nebwei ha hemo di ha nong gwong vok jang yi vei-

(a) Mwat-shot (Lawyer)-di mwat de gyereb

(b) Mwat fwom hwal-mwat se roh.

(c) Mwat fwom bere neha-mwat lereh bere neha

(d) Vwang be mwat tok de redu ha nong e gwong

17. E bak gwonati, e tok kiye de be gwong swswm nebwei ha di ha wuna e ji be bwak rwang masa ke gyaget di be mat tok ba yong e.

18. Ke di byerang be du vemo wet, vemo dib a nara de be se nebwei de ba se ve yi na nebweiyi kwon bak gwonati e rak du hemo, de fwom gwonati he tok durah nebwei e hagat hak di ha si e ji nebwei ha de ba pat.

19. (1) E bak gwonati e tok kiyeh vwok rwang di e simi nebwei ha din a wuna he di

(a) Ni rasal mara ke te voh dib a se, di vwong ne ransal mara dib a yong, yogo ra ni mara tok ke nong gwong se reto (license) ke fwom o.

(b) Ni yong nemo di ne durah ke be mat fwom voh (engineers) bimat woro (architechts) de be yong lok di ba rogwol de yeneh ne wet, ke bak o hawk di be ra did yam bemat ke lok hemo dib a lok di dyam bemat di be simi nebwei o le tok vein a sogo ne hwey, tanga

(c) Bi vwok rwang duk basa na vwang vwok rwang de na vok nebwei ni fwom tanga bi vwok rwand dib a misang e bi duk basa.

(2) A se vit de e pye chak de e kem si e ji kwon hemo wet, di be kem bi kye e vwok rwang de be gyamo nebwei wet, a se e jang simi bemat gyana nebwei o din a dal di ne ves e rak nebwei di ne toh

20. Mwa mwat de ba rome e yeh di se nebwei ke bak o hawk mwe, e tok gyama duk shot di yen bi to di ye e ji ne peolo 30, e ak gwonati di a rome e, ke a tok wo ba rome nebwei ke w ji jang chak di duk shot ye tik, ke simi wo nuyel ka e bama ne pwolo 30 na tala hen.

21. E na bi wok kung de ba te e loh shot e tet pye di be simi e neng hagat o 20.

22. A sin aka di bin dip yen de ye se e jimo di mwat n ong nu ha ke mwa de be du e neng he wet, duk shot e jong di e se wok shot o di ya se nyel ne dip ye chak ye sogo e vwok rwang de be sime e neng o wo 20 di a si ji re du hemo, e tok berang ka he nebwei ha e tet re du he mo, he mo di he tok se s neng beraang e bak gwonati, e kem de lere duk shot ne bwei wet e ka gwe gwong.

23. Ka ye shot di ya se e nuyel yuk shot di ya sogo yi neng ne du 20 hemo, duk shot e tok jut be gwong di basi nak e jang dib a sey nebwei ha dib a wok shot e lere yogo na duk shot o yogo di yi tok tele yi nong nebwei ha, ke nong nebwei e rat et mwat hawk ke nebwei ke e rak vwang pye di be nong bak gwonati ti di a nong nebwei e rak pye de be simi

24. E jang wok kaye shot di ya si nuyel duk shot e ra tet simi nebwei ne hak e neng bak wo 20 ni tyei nong nu ha, yoga ba nong bwak gwonati ne to na a bin kye be gwong simi nebwei e hagat men, e se e ra to bak gwonati.

25. (1) E jand di bak gwonati a kaye vwok rwang jamo nebwei ke e bwak o hawk e ratel nong re dú hemo, duk shot e tok yang bak gwonati a nong nebwei ke bak a hawk vok na mwat di e se suni.

(a) Ndé bat ok wo duk shot ye nong gwong vok na bak gwónati wet, e kan de simi jama ne bwei wet,

(b) Ndé ba nong bak gwónati gwong de a nong nu ha wet, di duk shot a vu du mo bak gwónati, di a vok cuna ryeró di a kye sey pye de e simi, ke

(c) Ndé duk shot a wo tok pye di be mat o bè simi a dal dé ne rat yogo tomong dè bin se ndi bar o da di nebyey ka wey bak.

(2) Ka he re to de duk shot ya nong e neng bak o wómo e se neng be du dé duk shot o ya jam yem.

26. Re du hemo he tok ra fwom e ra tet

a. Be vwok he tok ra fwom e ra vwok rwang vwmo dé ba se ve yaga resel vok na bemat wet.

b. Be vwok rwang de ba si e neloh se tok dé ba tik e pye ra'ane ke yemo de ba sey de be tik yogo bemat be bin basa ke resel ye wet ke

c. Be vwok rwang dé ba tik e duk basa se vwel ke hoh tik pye ra'ane e se vmel ke e bak gwónati wet e duk tik ne bweherang ne ha wo mwa Nijiriya e ra to mwat hawk ke ne de wuna to de na si ne gwónati wet ke hagat gwónati.

27. 1. Be byerang bé cak te ya se e ji badu benen be rwei wet na benen be selle o redu hemo de ha si lereh. E hagat gwónati wet be tok te kun mwat fwom hagat gwónati e ka we bak wet ke mwa mwat de a tok ra fwom e ra to hagat gwónati hawk e ra tet nen sell eke rwei o. e duk shot wet, mwa di nu, be tabak mwat womo e ra tet a nuka ne nebweherang hake e bak hawk rwof o de a vok ryei hwosho na a ra re du hemo wet, vit be tabak he wet yogo a nong ne bweherang ne mo ke yogo a tok nong bere ha mo gwonh dé be simi e neng re du hemo de ba jut ε gwong tabak e bere ha de be se simi.

2. Vit de be cak de ya sé e ji Redu be nen be rwei na redu lere he gwónati dé he tabak kawé mwat fwom gwónati wumo de ba nong ε gwong wet, dé a nong mwat hawk ne bwei nemo de a tok tsen-seng sak o mo he durah ngani.

a. Gwila redu hak ke be gwong be hak

b. A wei ke a lashe dyan, ke a toros to dé ne rwei de na sé tyang wet ke

c. Be cak rwei o ke gawei rwei o dé he se ne tyiyang bemat ke gerep ne nekyen men, ke ne bwei nemo de ba nong e rat et redu hemo wet.

3. Be tak tabak wumo de a sey nebwei hā de ha wuna nara neng sell eke rwei o wet, mwa de mwat dé mwat dé a gwe bere nebwei hā mo

28. 1. M wa nebwei de na se e nring bak hawk wo gwónati, bwat wane mo e tok tik ye e nong pye de be berang ne tyiyang sisong ke durah gyang ye e neng Redu lerh gónati se ba se ne bweherang nong ye wet; e de ba jamo ne bweherang o e ji jek neng redu hemo, ke e ji ka he gabik bak gwónati de ba jek a ye da bin nong o biya a ra tet ne

bweherang neh de ryere me ya si e ji ne dem nemo 11, na 12 na 14, na 15 na 16 na 17 na 19 na 20 na 21 de ba durah.

2. Nde bak gwɔnati de ba jek yeng vwok rwang de ba se simi de wa se hagat selle he pere mo (1) de ba yong e ra tet bweherang neh, na se nemo de ba misang e bak selle he pere (1) wet, a se gbing-gbing de be nong mwat o gwong de a jama nebweherang nemo mo.

3. Nde bak gwɔnati de ba nara hen vok rwang wo simi pye de ba hā ye e neng hagat he pere (1) mo, de a jut ε biya wo ne bweherang neh de na sé e ji nemo de ba misang ne e neng hagat o he pere (1) mo, ku ye a hā mwat de a se jama ne bweherang.o

29. A se gbing-gbing ka he bak gwɔnati de narah fwom men vok nag bong duk shot (Anthony General) wo Nijiriya e gasi ke gasi pere(1) fwel gu mba-e ka he shey, e rat et be gwong de ba rad é dyam men e ji shey o de ye wuna he de;

- a. Ne pyak fwom bak gwɔnati de a kya de yi ei je vok rwang jama ne bweherang de ba narah vok na bak gwɔnati de pye ya te de ba jut e ba gwong vene mo.
- b. Ne pyak te se kun de bemat be ra e neng redu he mo na pye de ya te de ba kyen da nong ne bweherang de ha vei de jut shot o;
- c. Ne –bwei ke duk shot a yi ei de bya de bak gwɔnati de a lereh, ne bweherang ejang yemo na a te nong ne bweherang o naka-naka e ra tet ne bweherang dé ba kyen de nong

- d. Ne pyak be vok-rwang jama ne bweherang o de ba se e vwo bak gwɔnati vok gasi he 31 e fwel oto ba e shei de ha kwei de nap yak ne gasi de pye de be simi de ya se e vok bak gwɔnati fwom vei gasi hemo
- e. Ne pyak be vok-rwang jama ne bweherang dé bak fwom o dé a sey de ne pyak be vok-rwang de be simi se bar a fwom e tet o
- f. Ne hyot ne gasi e bak fwom ogwa jut e de ra fwom e tet be vok-rwang deti-detu de be simi ne bweherang e ra veh;
- g. Ne pyak dyam de bak fwom o a sey yaga ra fwom e tet pye de be simi e ne bweherang, na
- h. Ne pyak be mat bak fwom gwɔnati dé ba nong en fwom e tat be vok-rwang jama ne bweherang na ne pyak dyam de vemo de be ra fwom de bak fwom o a moroh e tet simi ne bweherang nemo.

2. Ase tek kawe bakfwon gwɔnati anong pyen de ba woroh vok vwo kawe mwat e be gwong dé gwa wuna he na narang te ne-ha na pat ne ske narang hā ke e be gwong o hak brer nehā

3. Gbong dushot (Antony General) o nong pye yimo de ba woroh vok na be mat e ji be vok-rwang de ba dak na be narang gwi (internet) kye e gwong bere neha nemo de near fwom de nantarki.

4. Gbong duk shot (Antony General) o e misang mwat nuyel na be-mat de be se e ra to mod naa komiti wo te ba hyis e ra ne sege ne dyiri fwom gwɔnati wo duk torong e the

(Abuja) na mwat miyel na mwat de a wo e rat oh kwang be mat de be si hyot wet wo komiti ne dyiri fwom gwɔnati na be mat shot na be makuk (Senate) vok fwel gu nnas (april) shei o, e jip ye de ba woroh de ba nong be durah se pyen de ba woroh, de be se ye pyak e be vok-rwang de ba dak na se ye e gwong bere nehā ne mo de ne ra fwom de nantarki (electric).

5. Ye gbong duk shot e dura bi gwong de be nong pye yemo di ba woroh na mara fwom e rak pye yemo di ba worohneng hemo e tok jama he e te tok gwe pye mo cak e rak pye de be simi e ra tet pye yemo di ba nong di simi ye gbong duk shot o e yere dū e ra tet fwom ye

6. Yogo da a lol ne tyei de na si e rak e neng redu hemo, ye gbong duk shot o e di wogo ne dm fwom gwɔnati de redu hemo a se e ra yen di yin be ra me twom se de remo de ha si e ji redu mo.

7. Gbong duk shot o e nara ve vok e be duk badu sevwel mwa (Nijiriya) di be tese ve e ne shei-shei e gasi ke e nugel gasi 1st fwel Efril ke he shei vemo de be wuna hen di neshei bama na ne pyak shot o di ya sogo e neng redu hemo na vemo di bap ah yi e ji shot o na shot o yemo di baga tala na nip yak dyam di ba moro na dyum di ba se yemo de ba te ε bumata ke ne de fwom e ran en men.

8. Ano a rong, pye yemo di ba woroh yi dura wesherk e fwom di be mat fwom duk shot di ba jut na bi gwe ne de fwom gwɔnati gab e ra fwo di redu hemo.

9. Be tin hā e neng hemo di be dura pyen de ba se:

- a. “Gwɔnati” a wuna he mwa di pye yemo di ye se e neng hemo re to be mwat yong na ra fwom (Executive), na bak bemat fwom gwom (soldiers) na ne de fwom gwɔnati na ne de fwom nemo di gwɔnati a vog o voh na vvang ne de fwom gwɔnati na be mat fwom di ba si hagat yong na ra fwom (Executive) gwɔnati (e ji mo di duk fwom gbongo vwel) mwa na vvang be hagat gwɔnati vemo di ba sis al to men na bak yong be du ke mwa di ne de fwom nemo di na si e neng gwɔnati
- b. “Ne bweherang hā” a si durah mwa wo be tin ha de bar a me fwom e neng redu hemo de be durah ne bweherang ke nip yak bweherang hā di ha wuna he mwa ne bweherang ni hak e gwɔnati ke hagat hawk e tok vog ne bwehereng hā mo di ha yi e neng redu hemo e jeng di bak gwɔnati hawk a si berang e ka gwe gwong na yemo di ya si e ji be kundang na ra fwom na kya nantarki.

30. 1. Redu hemo ha si dura gwe gab na hi pat be gwong vemo de bi se ra me fwom wet di he nong be mat gwong de be se ne bwehereng ha e ra tet be bwok-rang ke ne bwehereng hā e ni de fwom gwɔnati di ba tik wet, a to si e ka gwe gwong di gwa durah ne bwehereng hā tyong-tyong tomong gwɔnati na be mat di be sesen ve e ka ye jeng,

2. Edi ba se juna e ra tet ke ba se nip yak be bwok-rwang ke ne bwehereng ha e ra gwɔnati, e di pye de ba se ra juna ke hā ya yi e neng redu hemo, be tok yere shot e tet o, se di remo di ya si e ji e ji redu hemo di ba nong ke ba se e ji redu hemo di ha pat to hā.

31. E ji redu hemo “Mwa jamo” a se durah wogo mwat de a jek bwok-rwang eo jama ne bwehereng ha e neng redu hemo: “Bwok rwang simi” a se durah wogo mwa bwok-rwang hawk wo jamo ne bwehereng e neng redu hemo; “Duk Shot” a se durah gbong duk shot keg bong duk shot se vwel Nijiriya “vwel hak” a se durah se vwel hak hemo di ha si e bama Nijiriya; “Ne bwehereng hā” a sé dura mwa be bwok-rwang na nebwehereng hā nemo di ba tik e ka gwe gwong, mwa di be pyen di ba jek e kundung di e ra fwom di ba te e kiset (cassette) na vvang gwong ou hak; “de fwom gwōnati” a dura mwa n idem nemo di be ki ε di fwom gwōnati di gwa wuna bak lohbedu na be mwat fwom tere (executive) na bak shot ke ne de fwom neme di ni vwu du vok na gwōnati, e jimo, bi bak kwamili na bak ni de fwom vwel na mwa de ni lang nemo di na wuna hen di kwamiti be rwei o na kwqmiti be selle di gwōnati a jut ni tyei dyan men mwa hen ke bak fwom men, ke vemo di be nong en dyam gwōnati di be na me fwom vok na bemat ke bi ra fwom o e ra to gwōnati ke bi yong dyam gwōnati na vvang o. “Nebwehereng ha di ba tik ke be bwok-rwang” a se durah ka ne nebwehereng hā di ba tik e ka gwe gwong di ba yong ke bar a me fwom ke ba sey ke ba vok ke a se neng berang berang ni de fwom gwōnati ke e vwo gwōnati di ba si sangal to men vemo di be ra fwom yaga bemat di a wuna he di:

- a. Jek e ra tet k aka we bwok-rwang;
- b. Nebwehereng hā di ba tik ke e kundung hawk mwa di nebwehereng ha di ba tik
- c. Be bwok-rwang ke kwali di ba man en yogo bere neha ke jek hak di bat ok ke a durah nebwehereng pyejak e hagat hak ke a dura tin ha hak.

- d. Gu vwok-rwang, kad, fom, bwok-rwang woro n idem (map) graf ke zina (drawing).
- e. Zina ke fim ke zina giblik (negative) ke shwei jut hā (tape) di vvang ha kundung di be se zina gwiring ké pyak di be se (ke di sele ke vit a pye sele wet.) di be tetok dak ve. “Minita” a durdi minita di ba nong en ni tyei fwom de bere Neha: “Mwat” a durah de fwom ke regyen bemat di ba se e de hiring ke n idem deti-detu, ke be ra fwom e gwong di gwa jam yen, ke e gwong wuna to. “Sangal mwat e lere” a se durah mwa ne Bere Neha de fwom di ba se e ra tet mwat hawk ba tok ε, mwa di nu, bere neha fwom gwōnati ke bemat gwōnati wet.

32. Redu hemo bi yang he “Reto Se BereNeha” Shei 2011.

ME MA NONG SAK O, SE DE REMO DI A SE HAGAT HE 2 (1) HE REDU GBING-GBING NA NERAT LAMBA CAP A2 WO BADU SE VWEL NIJIRIYA HE SHEI 2004 DI A DURA WOGO GU BWOK-RWANG GUMU GWA SE SAK BEDU DI YEN A YI EI DI WE.

SALISU ABUBAKAR MAIKASUWA, mni

MWAT JEK BEMAT YONG BEDU SE VWEL.

GASI 27 FWEL MEI 2011

EZA REDU MO TYONG	NEBWEI E RA TET REDU MO LIHI	NEBWEI TYONG E RA PYE DI YA E JI REDU MO	GASI DE RUHUP YONG BADU MAKUR HA TE VWO	GASI DE RUHUP YONG BADU SELLE HA TE VWO
REDU RETO BERE NEHA 2011	Redu mo ha se hem di he tik be bwok-berang nab ere neha di be se nε e ka jeng ku be mat be to sesen ve vit ε lashe jeng, e gbak, na a gereb be bwok berwang di bag a tik veh si tyeng di simi be mwat na bi ti gereb nit yang bemat fwom di ba si e lere, e gbak, di bi ti gerb be mat fwom yi ka he tehe di e sen yogo bere neha di ha si e ra ni de	REdu hemo a simi pye yemo di ba tik e be bwok rwang na bere neha bé si nemo di be sε e ka ye jeng ku bemat bi sesen ε ve vit ε lashe jeng, na a to gereb be bwok-rwang di ba yi ei di ne na ni jam di simi bemat, na gereb bemat tyong vemo di ba si e lere na gereb bemat ffwom yi ka he tehe yogo ba nong bere neha ne hak, di na si e ra tet de fwom hak di sε reto wet, e gbak na a ti yong br gwong di be rā yogo di be bun re	24 e fwel Mei 2011	24efwel Mei

	<p>fwom gwɔnati di se reto wet, e gbak, de nu, a ti yong be gwong di bin ra di be re weng e bak womo mo nap yen dé ya si e redu</p>	<p>weng e bak womo mo.</p>		
--	---	----------------------------	--	--

Me di ra to hom ma gar ā Redu hemo daka-daka tanga na ni tei di be Ruhup yonh Bedu vwel ba wule, ma ti di wogo fwom vwo gwa si rwat di Ruhup yong bedu ba se weng, ku a ti jam nap yen di ya se e ji Redu na tok nerat o, wu noba CAPA2 wu Bedu Nijiriya e shwei 2004

MA TE VWO E TET O.

SALISU ABUBAKAR MAIKASUWA, mni
Mwat Jek Ruhup Yong Bedu
Vwel Gasi he Mei, 2011

DR. GOODLUCK EBELE JONATHAN, GCFR
Gbong Nuyel Se Vwel Nijiriya
Gasi He Mei, 2011